

JABOLKO SPORA MED FRANCIJO IN NEMČIJO

POSARSKO VPRAŠANJE

Posarsko vprašanje, eno najbolj perečih vprašanj, ki se imajo rešiti med Francijo in Nemčijo, obstaja že 35 let. Osnovna značilnost pri tem je, da gre za mirovno, ki je po jeziku in kulturi nemška. Francozi pa s svoje strani nikdar niso nikdar trdili nasprotno, da bi na takšen način dokazali, da gre za francosko ozemlje.

Kdaj in kako se je to vprašanje porajalo? Posarje je rezultat prve svetovne vojne, v kateri je bila Nemčija porazena. Po končani vojni je Francija na mirovni konferenci postavila tole zahtevo: Franciji je treba priključiti del nemškega ozemlja, ki bi bil večje gospodarske vrednosti, in sicer zato, ker je Nemčija v vojni občutno škodovala francosko gospodarstvo, ko so bili v severni Franciji razrušeni domala vsi večji rudniki. Francozi so zahtevali, da se jim izroči s premočnim bogata, industrijsko močno razvita dežela južnih delov Luksemburga. Temu so se postavili po robu Angličani in Američani, končno pa je bila sprejeta sledeča rešitev:

Da bi Francija prejela ustrežno povračilo za uničene rudnike v severni Franciji, se ji izroči v last rudniki Posarja. V razdobju 15 let bo ta oblast ločena od Nemčije in postavljen pad skrbništvo Društva narodov. Končna usoda Posarja bo po preteku teh 15 let odločena s plebiscitom, tako kot bo želela večina ljudstva te oblasti.

Od versajskega sporazuma do leta 1935 je Posarje upravljala komisija Društva narodov, sestavljena od petih članov, od katerih je bil eden Francoz, drugi iz Posarja, trije pa druge narodnosti. Carinsko je bilo Posarje vezano na Francijo.

Leta 1935 je bil izveden predvideni plebiscit. To je bilo v času, ko se je nacizem zelo močno razbujal in je imel svoj vpliv tudi na Posarje. Hitler je imel kot eno glavnih točk v svojem programu priključitev Posarja Nemčiji. Na plebiscitu je glasovalo 628.700 ljudi, od tega 97,3 odstotka za priključitev Posarja Nemčiji.

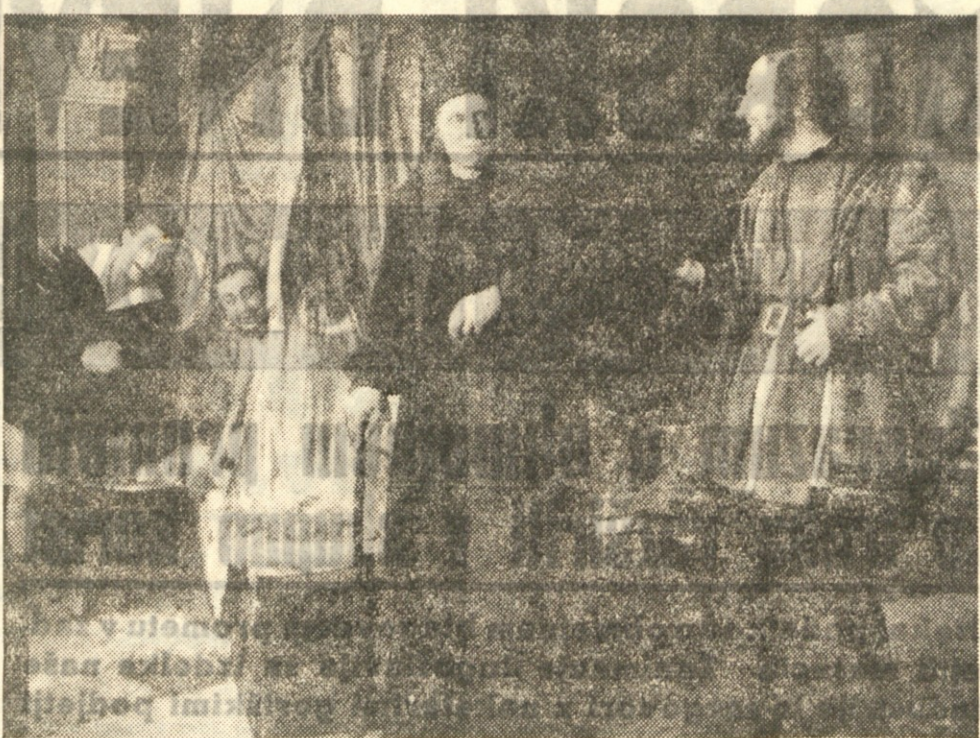
Ker pa so rudniki v Posarju, kot predvideno v versajski pogodbi, prešli v last Francije, je morala Nemčija, potem ko je to ozemlje anektirala, te rudnike Franciji plačati. To je bilo urejeno s posebnim enespelskim sporazumom leta 1935, s čimer je Francija posredno priznala za lastništvo plebiscita, da je bilo sicer govora o terorizmu, ki je od obilice plebiscita vrtil nad ljudstvom te oblasti.

Druge svetovna vojna in poraz Nemčije v tej vojni sta enkrat odprla vprašanje pripadnosti Posarja. Glede na to, da so rudarske in industrijske baze v Posarju v dobrih meri prispevale k zgraditvi Hitlerjevega vojnega stroja, je zanj moralo priti do zaključka, da je treba to ozemlje ponovno ločiti od Nemčije. Na konferenci velikih sil, ki je bila leta 1945 v Potsdamu, je bilo to končno odločeno, hkrati pa je bilo rešeno, da ga okupira Francija, o njegovi dokončni usodi pa bo odločila mirovna pogodba z Nemčijo.

Ves čas pa sta se Francija in Nemčija trudili, da bi glede tega vprašanja našli sporazumno rešitev. Posebej je postalo to važno, ko se je integracija vprašanje evropske evropske obrambne skupnosti, ki bi v njej imela so deloviti tudi Nemčija, pa še lažje, če bi se pojavila na tudi ideja o tako imenovani evropskezijski Posarju. V začetku se je Adenauer temu u-

piral, letos maja pa je v načelu pristal na to. Ta evropskezijska se je imela izvesti na osnovi načrta, ki ga je bil izdelal Holandec Van Natters. To je bilo v času, ko je načeloval francoski vladni Laniel. Ko pa je on padel in je prišel na državno krmilo Mendès-France, je skupno z EOS šla rakom žvižgat tudi zamisel o evropskezijski Posarji. Vtem je bil v Londonu sklenjen sporazum, s katerim je bila postavljena osnova za vzpostavitev novega vojaškega sistema, ki je imel nadomestiti EOS. Toda Mendès-France je jasno povedal, da

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prizor iz komedije 'Volpone', ki jo z uspehom uprizarja Slovensko narodno gledališče

NAŠ PROIZVOD ALI PROIZVOD VSEMIRJA?

LETEČI KROŽNIKI

Pogoji življenja - Na luni ni življenja? - Ozek pas zmerne temperature na Merkurju - Venera v oblakih vodne pare - Sporna mnenja glede Marsa - Nevzdržnost trditve, da je življenje le na zemlji

(Nadaljevanje in konec)

Toda, življenje je! Stara trditev, da visoka temperatura ali hud mraz, uniči odnosno preprečuje življenje, to pa ne drži več odkar so ugotovili, da žive v vrelih vrelih termalnih vod nekaterih alge, ali da žive bakterije v morskih globinah, kjer je strašen mraz, tema in pritisk. Torej, če je že na zemlji življenje prodrl v take kraje, kjer si ga je težko zamisliti, zakaj ne bi uspevalo še kje drugje v brezkonni daljavi vesolja? Poglejmo našo sosedo luno. Astronomske knjige pravijo, da je to popolnoma mrtva svet. Nova podrobna raziskovanja pa so pokazala, da se površina lune, čeprav se zdi mrtva, polagoma, a vztrajno izpreminja. Opazili so tudi majhne rane lise, ki niso vedno na istem mestu, ampak potujejo sem in tja. Morda gre za velike roje žuželk, ki pa se zdale niso take, kot pri nas, kajti če že obstajajo, potem žive v drugačnih pogojih in so zato drugačnih oblik in različnih zgradb. Kaj žele, če sploh potrebujejo kaj za življenje, sploh ne vemo, pa pustimo žuželke, denimo, da na luni ljudje. Gotovo boste rekli: 'To pa se zdaleč ni mogoče. Na luni ni zraka, ne vode in je med dnevom in

nočjo razlika v temperaturi 300 stop. C. Naj bo. Pa rečimo, da so ljudje in, da se mogoče ukvarjajo z astronomijo. Veste kaj bi dejali? Na zemlji je življenje nemogoče, kajti tam namreč ni čiste vsesrsknega etra in na njegovi površini je prevelik zračni pritisk. Podrobnejša poročila z lune, nam bodo prav gotovo prinesli šele naši bodoči astronauti. Ker, kaj se skrivajo za drugo polovico lune, katere ne vidimo nimamo niti pojma.

Tako kot je ena stran lune obrnjena proti soncu je tudi ena stran Merkurja. Ta stran ima stalno temperaturo (340 stop. C.), na drugi strani, ki je obrnjena od sonca, pa je večer mraz, saj se temperatura približuje absolutni ničli (skoraj minus 273 stop. C.). Toda med obema področjema, je ozek pas ozemlja, kjer je temperatura zmernejša, kjer vlada polsenca. Morda je prav tu življenje in prav tu žive prebivalci Merkurja. Heuer trdi, da vsebuje celice telesov teh 'Merkurjancev' kot osnovno snov azbest, namesto ogljika, ki je v celicah zemeljskih bitij. Azbest lahko prenese visoke izpremembe temperature.

Zelo zanimiva je vsekakor Venera. Obdaja jo debela

plast oblakov zaradi česar ne vidimo z našimi teleskopi njene površine. Vemo pa, da je bila tudi naša zemlja v davni preteklosti zavita v goste oblake vodne pare. In kar je zelo verjetno, da je prav na Veneri življenje, čeprav šele na začetni stopnji in se morda po njeni površini sprehajajo takšna živa bitja kot so se po naši zemlji pred sto milijoni let.

227 milijonov kilometrov daleč od sonca se okoli njega vrtil planet Mars. Ta je starejši od Zemlje in po vsem tem kar vemo o njem, je najbolj verjetno, da je tudi tam življenje kot na Veneri. Kljub redkemu ozračju in razlikam v temperaturi bi morda lahko na zemljani živeli na njem. Vendar si je znanstveni svet v vprašanju življenja na Marsu precej v lašeh. Nekateri hočejo vedeti, da bi pogoj, ki so na Marsu dovoljevali obstoj le nekaterih razvitih živalskih in rastlinskih vrst. Drugi pa trdijo, da je na Marsu visoko razvita civilizacija. Njihova domneva sloni na dejstvu, da so bile nekeč na Marsu take življenjske razmere, kot so danes na zemlji. S časom pa se je Mars vedno bolj ohlajeval ter je postalo podnebje vse hladnejše in njegovi prebivalci so se morali zateči v podzemlje. V neizmeren prostoru med Marsom in Jupitrom so se številni majhni svetovi, planetoidi in asteroidi. Vsega jih bo približno 50 tisoč.

Največji med njimi meri komaj nekaj sto kilometrov v premeru. Vseeno dovolj velik za življenje. Na največji izmed njih, Ceresu bi 80 kg težak človek tehtal komaj 3 kg. Na najmanjšem pa borih nekaj gramov.

Imamo pa še druge velike naše sončnega sistema. Ti planeti imajo debelo kovinsko jedro obdano z debelim ledom in redko, toda visoko atmosfero. Zaradi njihove velikosti so sicer vse stvari izredno težke. S tem pa se ni rešeno, da tam življenje ni mogoče. Kot že omenjeno so tudi pri nas razni pogoj, ki bi se morda prebivalcem drugih planetov zdele nemogoče, za nas pa so nekaj, kar je samo ob sebi uveljavno.

No, če se zdaj še vprašamo: 'Smo ali nismo edini v vesoljstvu? Lahko odgovorimo: v vesoljstvu je še najmanj sto tisoč planetnih sistemov. Zato je verjetno, da so še

kje na drugih planetih ravno takšne ugodnosti za življenje kot pri nas. In če upoštevamo celo vesoljstvo, bi bilo zares nemogoče, da bi se med milijardami nebesnih teles le na naši stari Zemlji razvilo življenje in človek.

MITJA PRESL

SPORT IN KNJIZEVNOST

V Združenih državah Amerike ko kmalu začel izhajati tednik 'Sports Illustrated', ki se bo izključno ukvarjal s športom. Samo na sebi to ni nič nenavadnega, vendar je posebnost v tem, ker bodo mnoge rubrike urejevali znani književniki. Tako bo Ernest Hemingway vodil rubriko o likoborbi, Erskine Caldwell rubriko o baseballu, William Saroyan pa bo skrbel za konjske dirke.

PNANI PTICI

Na ostah New Orleansa ni nič nenavadnega, če srečate pijanega človeka, ki kolovrat po dolgem in počez, ker je pregledno pogledal v kozarec sladkega vina iz okoliških vinogradov — piše neki ameriški list — zadnje dni pa so opazili, da so letošnji jesen pijane tudi ptice, ker so zornikale preveč vročine. Ključna sladkopolni se proti večeru vračajo iz vinogradov, posedajo na dreve v mestnem parku in cepajo na tla,

KAKO ODPRAVITI KRIZO V KAPITALISTIČNEM SISTEMU

Borba za zvišanje plač

koristi delovnemu ljudstvu

Moj nasvet (izražen v članku 'Kako odpraviti krizo v kapitalističnem sistemu'), naj bi se med delovno ljudstvo razdelilo toliko denarja, kolikor ga je treba za nakup vse nerazprodane produkcije, smatra uredništvo — in še marsikdo drugi — za dokaj utopično zamisel.

Neki odlok tržaške oblasti iz leta 1420 (Jacopo Cavalli: 'Commercio e vita privata di Trieste nel 1400', str. 402) je določil dnine za poljske delavce takole: kopači brez hrane 10 krajcarjev, s hrano 10 krajcarjev; nosači brez hrane 10 krajcarjev, s hrano 8 krajcarjev. V zadnjih desetletjih

preteklega stoletja so znašale pri nas dnine 100 krajcarjev, navadna enodnevna hrana v gostinah pa 40 do 50 krajcarjev. Današnje dnine za kopače znašajo v Trstu okoli 1000 lir s hrano; v istem razmerju so se seveda povzdale tudi plače vseh drugih delavcev, uradnikov, itd., in vendar so plače še vedno premajhne in se starodavna borba za višanje plač še vedno nadaljuje. Kdaj bodo zadostne?

Nikoli! Kakor se višajo plače, tako se višajo tudi cene življenjskih potrebščin. Medtem ko je kopač leta 1420 potreboval dnevno za hrano 4 krajcarje, mu danes za isto ne zadostuje niti 400 lir. Čeprav danes skoraj nihče več ne veruje v koristnost borbe za višanje plač, se vendar ta borba še vedno nadaljuje. To razdvojenost nam najbolje razlagajo pregovori, ki pravi, da je navada železna srjaka. Vodi telji socialističnega gibanja morajo to upoštevati, ne smejo se pa navadi podrediti, ker je navada konservativna in zato nasprotna vsakemu napredku, predvsem pa socializmu.

Borba za višanje plač pa se ne vodi samo iz navade, temveč tudi zaradi tega, ker proletarijat v kapitalističnih državah ne pozna še nobenega drugega načina borbe za zboljšanje svojega gospodarskega položaja. Vodi telji socialističnega gibanja pa se ne smejo zadovoljiti s tako borbo. 1. ker je jalova in nima proletarijat od nje nobene koristi in 2. ker ta brezuspešna borba vedno bolj demoralizira delovno množico. Proti tej demoralizaciji se sicer enoiglačno borijo socialistični sindikalisti voditelji proletariata, za kar pa razpolagajo samo s propagando in organizacijo.

Ker stari gospodarski temelji (borba za višanje plač) ne držijo več in ker si brez trdnega gospodarskega temelja ne moremo niti misliti zdrave in uspešne politike, je nov gospodarski temelj nujno potreben. To nalogo si morejo postaviti in jo rešiti seveda edinole socialistični ekonomisti, na katere se obracam proročno, da bi moj tozadevni predlog proučili.

Priznam, da je videti moj načrt dokaj utopičen in glavno ne kar se mu očita je to, da bi povzročil inflacijo. Takoj bom skušal dokazati, da to pomislek ne drži. Sicer pa ne vem zakaj naj bi se prav mi, nasprotniki kapitalizma, bali inflacije, in ta, ako menijo, da jim bo koristna, uprizarjo kapitalisti sami, čeprav bi inflacija, dogana do konca, uničila kapitalistični gospodarski sistem. Razen tega

škoduje inflacija samo tistim bogatašem, ki imajo velike vsote denarja ali pri sebi, ali v banki ali pa izposojene, medtem ko koristi vsem tistim, ki imajo dolgeve. In slednji se da inflacija hipoma ustaviti s tem, da se ustavi tiskanje in izdajanje bankovcev.

Zadeva inflacije je zapletena še najbolj zaradi tega, ker se splošno zamenjuje z devalvacijo, to je z razvrednotenjem denarja. Denar namreč nima absolutne, ampak le relativno vrednost, ki je odvisna od množine blaga, ki jo z njim kupimo. Po prvi svetovni vojni smo n. pr. s 1000 lirami kupili čevla vola, danes pa komaj en kilogram mesa. Kakor je razvidno iz zgoraj navedenega (denarna vrednost 1. 1420, 1900 in 1954) je devalvacija kronična, medtem ko je inflacija samo slučajna in se pojavlja večinoma v vojnih dobach, ko se tiskajo in spuščajo v obtok ogromne množine denarja, čeprav postajajo življenjske potrebščine v prodajalnah vedno bolj redke. Vedno manj blaga in vedno več denarja je torej gospodarski položaj, ki ga imenujemo inflacija. In čim večja je inflacija, to je čim več denarja se spušča v obtočnik, ne da bi se pri tem povečala produkcijska vrednost, ki je tudi devalvacija, to je padanje vrednosti denarja. Vsaka inflacija povzroča devalvacijo, ni pa vsaka devalvacija tudi inflacija, ker je devalvacija kronična in stalna in se nemoteno dalje razvija tudi v dobah najhujše inflacije, kakor na primer v naših dneh.

Mi pravkar preživljamo ostro deflacijo — prazni žepi in prenapolnjene prodajalne — medtem ko vrednost denarja stalno pada. Kljub devalvaciji nimamo torej inflacije, ampak imamo zelo občutno deflacijo, to je premalo denarja. Ako prazne žepi delovnega ljudstva v tolikih meri napolnimo, da bo mogoče kupiti in konsumirati nerazprodano blago, bomo dosegli gospodarsko ravnovesje, ne pa inflacijo. Inflacija bi se pojavila le, ako bi za odpravo deflacije izdali več denarja, kot je vredna vsa nadprodukcijska (pravilno podkonsum).

Da se prepreči inflacija, je treba pri razdeljevanju denarne podpore potrebnim družinam javnosti previdno in razdeljevanje denarja primerno omejiti, ako bi odtok blaga iz prodajalnih prostorov večji kot njegov dotok, kar pa ni verjetno, ker bo hitra in nevarna prodaja produktov silno pomnožila produkcijo in zaradi tega tudi dotok blaga v prodajalnice. Ne samo da to ne bi povzročilo inflacije; uresničenje mojega načrta ne bi povzročilo niti tiste devalvacije, ki sledi vsakemu povišanju plač.

Ako se namreč plače splošno povišajo n. pr. za 10 odstotkov, povišajo se tudi cene za najmanj 10 odstotkov, kar pomeni, da je vrednost denarja padla za 10 odstotkov. Desetodstotno povišanje plač povzroči torej najmanj desetodstotno devalvacijo, kar pomeni, da povišane plače prav nič ne povišajo konsumna blaga ter da ostane gospodarski položaj delovnega ljudstva, kljub povišanju plač, nespremenjen. Ako pa podpora potrebne družine dobi povišanje svojih denarnih dohodkov naravnost iz državnega denarnega zavoda, kot neko darilo, kakor je predvideno v mojem načrtu, potem niso pri tem prizadeti niti podjetniki, niti državne finance. Ker pa zaradi tega podjetniki ne plačajo niti večjih davkov, niti večjih plač, nimajo nobenega razloga, da bi povišali cene svojih proizvodov. Cene ostanejo iste in kolikor več denarja pride med delovno ljudstvo, toliko več blaga se lahko kupi in konsumira, toliko bolj se zboljša gospodarski položaj delovnega ljudstva.

Vsi drugi meni znani pomisleki niso načelnega značaja, ampak se tičejo le tehničnih podrobnosti in bom nanje javno odgovarjal in v kolikor bodo objavljeni.

BREZAN

POMEMBNO ARHEOLOSKO ODKRITJE V IZRAELU

Po vesteh izraelskega radia so nedavno v pokrajini Birkon Jorkov našli ostanki živali in različnega orožja, katerih starost ocenjujejo na približno 50.000 let. V bližini najdišč so pričeli pod vodstvom profesorja Jeruzalemske univerze M. Sekelyja obsežna raziskavanja, ki že sedaj dajejo pomembne rezultate. Med živalskimi ostanki so našli okostja volkov in jevolov, prav tako pa tudi precejšnje količine orožja, kar vse dokazuje, da je bilo na tem področju nekoč veliko naselje, tako da si za poslednjih odkritij obetajo zelo bogate in pomembne najdbe.

Maršal Tito čita poročilo o zunanji politiki FLRJ na zadnjem zasedanju Zvezne skupščine, ki je odobrila balkanski pakt in londonski sporazum o tržaskem vprašanju

Jugoslavija docet

Novi kurz, kot navadno imenujemo največje spremembe v madžarski politiki, se zadnji čas čedalje bolj kritično postavlja proti prejšnjim priklikam in razmeram, ki so delovali malone pripeljale na brez svojih dobrih in tehničnih razlogov. Zgodilo se je, da so zadnje čase najuglednejše osebnosti Madžarske izrekle toliko ostrih kritik na račun dosedanjih političnih in gospodarskih ukrepov, zadnega stanja nasploh, kakor jih doleže bržda sploh še ni bilo čuti.

Predsednik madžarske vlade Imre Nagy je v nekem

svojem članku, objavljenem v 'Szabad Nép', zelo ostro napadel vsa politiko prejšnje vlade. V obsevnem članku, ki naša in pojasnjuje sklope, ki so bili nedolgo tega sprejeti na sestanku CK madžarske partije. Velik del članka je posvečen napakam, ki so bile storjene v gospodarstvu, in stanju gospodarstva, ki se v njem dežela rahlo danes. 'Po eni strani nismo znali odpraviti napak stare gospodarske politike, po drugi pa nismo dosledno vpeljali v življenje politike nove vlade,' pravi Imre Nagy. 'Stara gospodarska politika,' nadaljuje, 'ese je povsem zgrešena tolačila kot pot, ki pelje v

in znanje določenega ozkega kroga, da sta bili odpravljene niti kritika in samokritika, da sta zavladala dogmatizem in shematizem, kar predstavlja pravo lego antijugoslavističnih in antiljudskih nazorov v gospodarski politiki.'

Kakor je moč zaključiti, gre za skrajno resna vprašanja sodobne Madžarske. Posebno je zanimiva in pomembna, na izjavo, predsednika Nagyja, da bodo v duhu junjskih sklepov partije rehabilitirani vsi tovariši, ki so bili nekoč nedolžno obsojeni. Glede tega je dobesedno rečeno: 'Zapustili jih bomo iz zaporov, vrnili Partiji, življenju in delu. Tudi na tem področju moramo popraviti napake, ki smo jih storili. Vsi nedolžno obsojeni se bodo morali izpustiti na svobodo. To zahteva čut pravičnosti Partije, to dokazuje njeno moč.'

Ko je govoril na sestanku 800 aktivistov v županiji Solnok je Erno Goere, prvi namestnik predsednika vlade, dejal, da se je individualno vodstvo opiralo na izkušnje

vsem napakam, brez posebnega obzira do posameznih osebnosti. Kritiziral je 'škodljivi liberalizem v ministrstvih poljedelstva in strojne industrije, v policiji in partijskih organizacijah. 'Oni ljudje, ki ne izvršujejo nalog novega kurza,' je še rekel, 'ese bodo morali umakniti, dasti so ostali verni Partiji, vtem ko bodo oni, ki so zavestno delovali proti, odstranjeni.'

Kot razvidno, se na osnovi novih časov, novih situacij in novih okoliščin porajajo nova pojmovanja. Kaj lahko rečemo na vse to? Vsekakor to, da takšne izjave najavljajo precejšnje spremembe v političnih razmerah sodobne Madžarske. Pri vsem je tudi dejstvo, da se hkrati ne iznašajo nobene grožnje, kakor je bilo v navadi doslej, da ni duha ne sluha več o starem tonu in željivkah, ki je bil z njimi tako bogato okrašen vsak takšen nastop. Bila je izrečena samo ostrakritika na račun dogmatike, kakor tudi na račun

